

Sitran yliasiamies Esko Aho
Luovuuksstrategian loppuraportin luovutustilaisuudessa
Helsingissä 16.10.2006

Arvoisa ministeri,

”Niin muuttuu maailma, Eskoni”, Nummisuutarin Ekon isä tokaisi, kun näki poikansa sovittelevan päälleen omaa vihkikukuaan. Todellisuudessa ihmisten elämänpiiri ja arkielämän vaatimukset muuttuivat siihen aikaan yhdessä sukupolvessa hyvin vähän.

Toista on nyt. Oman aikakautemme muutosrytmi on aivan toinen. Suomalainen yhteiskunta on tehnyt yhden sukupolven elinaikana tehnyt huikean harppauksen maatalousvaltaisesta maasta globaaliksi tietoyhteiskunnaksi.

Mullistusten tahti ei ole hiipumassa. Päinvastoin globalisaatio ja uusien teknologioiden hyväksikäyttö koskettaa jatkossa yhä useamman suomalaisen arkipäivää.

Luovuuksstrategian loppuraportti asettuu tähän maisemaan. Pohdimme keinoja, joilla Suomi voi turvata menestyksensä ja kilpailukykyä uusissa olosuhteissa. Jotkut kaihtavat sanaa kilpailukyky, mutta juuri sitä tarvitaan, jotta voimme jatkossa varmistaa saavuttamamme hyvinvoinnin ja kehityksen tason.

Lähdemme siitä oletuksesta, että juuri luovuus ja innovatiivisuus ovat niitä keinoja, joilla menestystarinamme jatko voidaan varmistaa.

Suomessa perusvalmiudet luovuuden edistämiseksi ovat hyvät. Vakaat yhteiskunnalliset olot, hyvin toimiva koulutusjärjestelmä sekä tutkimukseen ja tuotekehitykseen sekä kulttuuriin tehdyt mittavat panostukset muodostavat hyvät perusrakenteet, joiden varaan tulevaisuutta voi rakentaa.

Luovuus on ennen kaikkea mahdollisuus vahvistaa voimavarojamme, uudistaa yhteiskuntaamme ja ratkaista myönteisellä tavalla ongelmiamme. Tämän näkemyksen pohjalta löytyy myös toimeksiannossamme mainittu ”tasapaino luovuuteen liittyvien yhteiskunnan kehittämismahdollisuuksien ja kasvavien kilpailu- ja tehokkuusvaatimusten välillä”. Uskomme vakaasti siihen, että luovuus, kestävä kilpailukyky ja aito tehokkuus voivat toteutua samanaikaisesti.

Strategiatyön ensimmäisessä vaiheessa osatyöryhmät pohtivat luovuuden eri näkökulmia ja tuottivat siltä pohjalta suosituksia luovuutta edistäviksi toimiksi. Meidän työryhmämme tehtävä oli tehdä arvio kokonaisuudesta ja tarkastella luovuuden edistämistä suhteessa muihin suomalaisen yhteiskunnan kehittämistarpeisiin.

Tästä lähtökohdasta käsin tunnistimme yksitoista painopistealuetta ja teimme niitä koskevat ehdotukset.

Seuraavaksi käyn lyhyesti läpi nämä yksitoista pääteemaa.

1. Yksilön luovuuden perusta rakentuu lapsuudessa. Perusvastuu kuuluu vanhemmille, joiden täytyisi tukea lapsen kehitystä ja itsensä ilmaisemisen taitoja. Yhteiskunnan täytyy parhaansa mukaan tukea perheiden työtä.
2. Perheen rinnalla koululla on ratkaiseva rooli luovuuden vaalimisessa. Pidämme kokonaiskoulupäivän tai eheytetyn koulupäivän nimissä esitettyä perusopetuksen rakenteen uudistusta luovuuden näkökulmasta hyvin lupaavana. Esitämme ripeitä toimia uudistuksen toteuttamiseksi.
3. Kulttuuri ja taide kuuluvat luovuuden edistämisen avainalueisiin. Niiden rahoitus pohjaa täytyy uudistaa ja samalla löytää keinoja yksityisen panostuksen kasvattamiseksi.
4. Luovuus kasvaa ennakkoluulottomassa ja uudistushenkisessä ilmapiirissä. Tässä suomalaisella yhteiskunnalla on parantamisen varaa. Keskustelukulttuurimme kaipaa avoimuutta, eri vaihtoehtojen kiihкотonta esillepääsyä sekä rohkaisua vanhojen toimintatapojen ja ajatusmallien kyseenalaistamiseen.
5. Viidennessä esityksessä panemme huomiomme rakennettuun ympäristöön. Onko yhteiskuntasuunnittelumme ja arkkitehtuurimme kyennyt synnyttämään luovuutta ja innovatiivisuutta edistäviä olosuhteita? Tällä alueella tehdyt parannukset tuottavat hyötyä kahta kautta: edistämällä kansallisten toimijoidemme työn laadun paranemista sekä tekemällä Suomesta houkuttelevamman paikan kansainvälisille osaajille.
6. Työelämässä täytyisi siirtyä teollisuusyhteiskuntaan räätälöidyistä käytännöistä tietoyhteiskunnan toimintamalleihin. Siksi tarvitaan tutkimus- ja kokeilutoimintaa työelämän normien ja käytäntöjen uudistamiseksi siten, että ne pystyvät nykyistä paremmin yhdistämään turvallisuuden ja luovuuden vaatimukset.
7. Seitsemäskin ehdotuksemme liittyy työelämään. Yksi keino vahvistaa luovuutta ja innovatiivisuutta on parantaa ura- ja työkiertoa elinkeinoelämän, tiedeyhteisöjen sekä hallinnon ja politiikan kesken.
8. Vaikka luovuuden vaatimukset vaihtelevat alasta toiseen, sitä tarvitaan kaikilla elämänaalloilla. Ehdotammekin elinkeinoelämään vaikuttavien tuki- ja rahoitusjärjestelmien arviointia, jotta ne saataisiin mahdollisimman hyvin edistämään luovuutta ja innovatiivisuutta.
9. Luovuuteen ja innovatiivisuuteen liittyy aina vanhan kyseenalaistaminen ja usein myös riskinotto. Tästä syystä yrittäjyyden määrää ja laatua täytyisi kyetä vahvistamaan.
10. Kymmenes ohjelmamme kohta edellyttää hallinnon rakenteiden ja toimintatapojen uudistamista. Kunta- ja palvelurakenteen uudistamisen rinnalla tarvitaan ministeriöiden ja muun keskushallinnon kehittämistä hoitamaan yli sektorirajat ylittäviä tehtäviä ja vastuita.
11. Lopuksi ehdotamme luovuussopimusta, jolla yhteiskunnan eri tahot saadaan sitoutumaan luovuuden ja innovatiivisuuden edistämiseen. Yksi tapa edetä tähän suuntaan n olisi tehdä luovuudesta ja innovatiivisuudesta yksi seuraavan hallituksen politiikkaohjelmista.

Arvoisa ministeri,

Luovuutta ei voi ostaa eikä siihen voida pakottaa. Ratkaisevaa on saada aikaan toimintaympäristö ja asenneilmasto, joka kannustaa itsensä kehittämiseen, ennakkoluulottomaan uuden etsimiseen sekä vanhojen rakenteiden ja toimintamallien uudistamiseen. Joissakin tapauksissa tällaiset muutokset vaativat myös taloudellisia panostuksia, mutta ne on kyettävä ensisijaisesti toteuttamaan suuntaamalla voimavaroja uudelleen.

